

Mora da može drugačije

Recite NE telesnom kažnjavanju dece i DA pozitivnom roditeljstvu

Smernice za roditelje/staratelje kako bi lakše
odgovorili na izazove koje roditeljstvo nosi

Save the Children

Švedska
Sverige

Centar za prava deteta

Mora da može drugačije

Recite NE telesnom kažnjavanju dece i DA pozitivnom roditeljstvu

Smernice za roditelje/staratelje kako bi lakše
odgovorili na izazove koje roditeljstvo nosi

Izdavač

Centar za prava deteta
Dobračina 29/3A
11000 Beograd
tel. + 381 11 33 44 170
i-mejl: office@cpd.org.rs
veb-sajt: www.cpd.org.rs

Za izdavača

Ines Cerović

Urednik svih izdanja

Ines Cerović

Autori

Tamara Tomašević
Milena Golić Ružić
Slađana Radulović

Zahvaljujemo se Zorici Trikić na sugestijama
i stručnoj podršci prilikom izrade ove publikacije.

Lektura

Tanja Bogičević

Dizajn

Rastko Toholj

Štampa

Igam, Beograd

Tiraž 1500

ISBN 978-86-83109-82-1

Štampano 2018. godine

*Svi pojmovi koji su u tekstu upotrebljeni u muškom gramatičkom rodu
obuhvataju muški i ženski rod lica na koja se odnose.*

Ovaj materijal/proizvod je finansirala Vlada Švedske. Sadržaj je isključivo
odgovornost autora. Vlada Švedske ne deli nužno iznete stavove i tumačenja.

MORA DA MOŽE DRUGAČIJE

Recite NE telesnom kažnjavanju dece i DA pozitivnom roditeljstvu

Smernice za roditelje/staratelje kako bi lakše
odgovorili na izazove koje roditeljstvo nosi

Sadržaj

Biti roditelj	5
Šta to znači za Vas – kako to izgleda u svakodnevnom životu	7
Stilovi roditeljstva	10
Detetu treba autoritet, ali kakav?	13
Telesno kažnjavanje – o čemu govorimo	14
Telesno kažnjavanje – šta nam kažu propisi	15
Telesno kažnjavanje – na šta nam praksa ukazuje	15
Telesno kažnjavanje – šta nam rezultati istraživanja pokazuju	17
Najčešće dileme oko telesnog kažnjavanja dece	18
Batina je iz raja izašla – šta o tome misle deca	21
Telesno kažnjavanje – batina ima dva kraja	22
Pozitivna disciplina – o čemu je reč	25
Sa reči na dela – kako funkcioniše pozitivna disciplina u svakodnevnom životu	26
Alternative kažnjavanju – šta možete da uradite kada Vam je teško da ostanete smireni i ne primenite telesno ili bilo koje drugo kažnjavanje?	28
Metode prirodnih i logičnih posledica	33

DA PUSTIM

*Da pustim ne znači da prestanem da brinem
Nego da shvatim da ne mogu da radim umesto nekoga.*

*Da pustim ne znači da se isključim
Nego da shvatim da ne mogu da kontrolišem druge.*

*Da pustim ne znači da menjam i krivim drugog
Nego da dam sve što mogu.*

*Da pustim ne znači da brinem umesto nekoga
Nego da brinem o nekom.*

*Da pustim ne znači da rešavam tuđe probleme
Nego da pružam podršku.*

*Da pustim ne znači da sudim
Nego da drugome dopustim da bude ono što jeste, ljudsko biće.*

*Da pustim ne znači da vodim računa i sređujem sve
Nego da pustim druge da kroje svoju sudbinu.*

*Da pustim ne znači da prezaštićujem
Nego da pustim drugog da se suoči sa realnošću.*

*Da pustim ne znači da zvocam i grdim
Nego da tražim način da se što jasnije izrazim.*

*Da pustim ne znači da sve podesim svojim željama
Nego da slušam druge, njihove potrebe i osećanja.*

*Da pustim ne znači da kritikujem sebe
Nego da pokušavam da budem najbolja što mogu.*

Da pustim znači da se plašim manje i volim više.

Biti roditelj

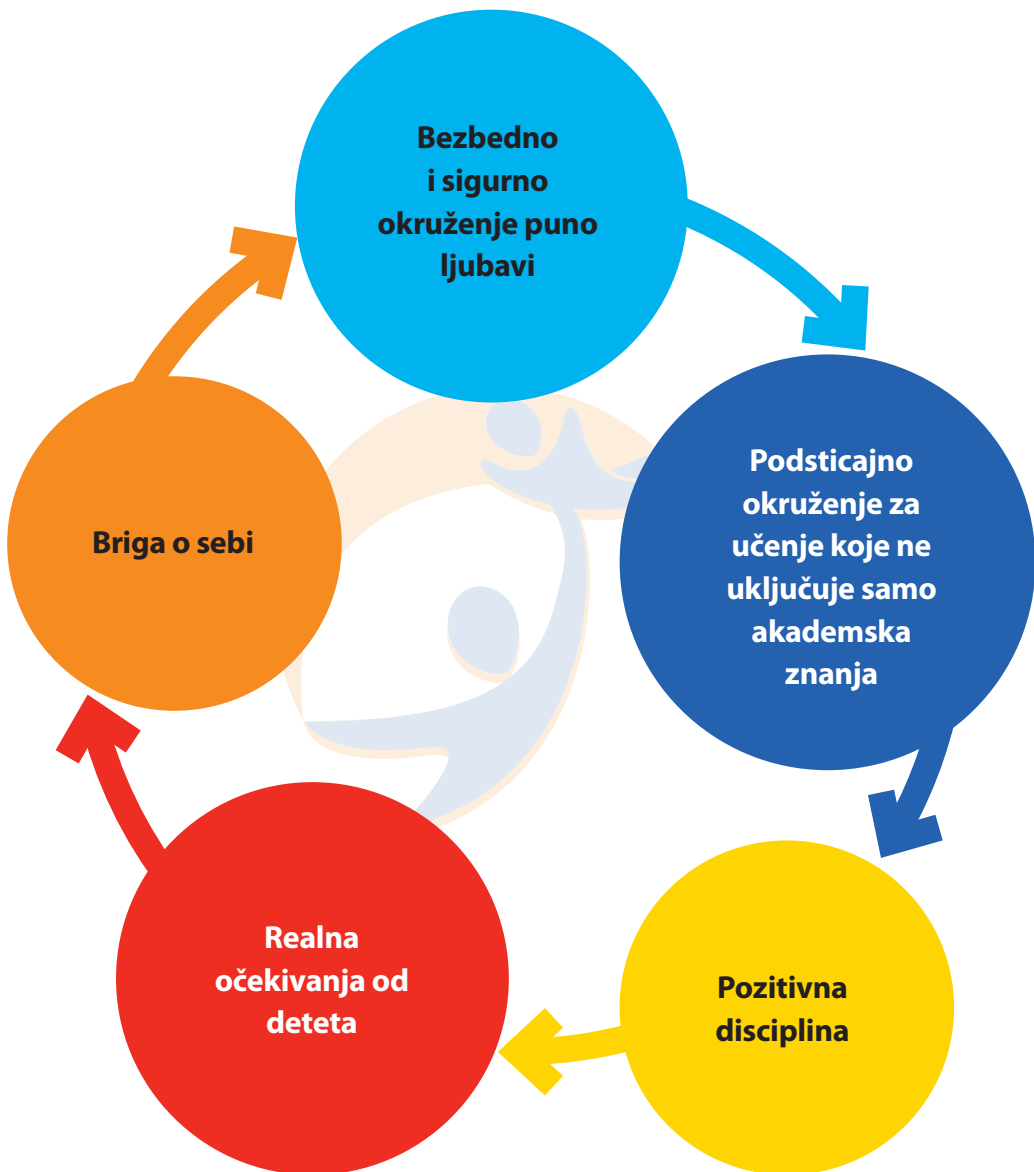
Biti roditelj je, najčešće istovremeno, najlepše iskustvo u životu i najteži zadatak s kojim ste se suočili. I pored svih saveta i knjiga koje možete pročitati, ne postoji recept za idealnog roditelja zato što ste Vi i Vaše dete jedinstveni, kao i odnos među vama. Mogu postojati smernice kojih se možete pridržavati, ali samo ukoliko nikada ne zaboravite da ćete morati da se prilagođavate specifičnoj situaciji u kojoj se nalazite.

Nijedan odnos u životu nije satkan od toliko pomešanih i često kontradiktornih osećanja: istovremeno osećate i beskrajnu ljubav i beskrajni strah za biće koje toliko volite, osećate se krivim i nezadovoljnim, jer Vaše dete nije onakvo kakvo ste očekivali (nije dovoljno spretno, pametno, poslušno, itd.). Mislili ste da će sve biti lako i ispunjeno srećom, a osećate umor i bespomoćnost jer ne možete da postignete sve što ste zamislili...

Pitanje koje povezuje sve roditelje je: da li ću biti dobar roditelj i da li ću detetu/ deci uspeti da pružim sve što želim i što ona žele, čak i kada su vremena teška, a izazovi veliki.

Ono što je važno znati je da biti roditelj znači krenuti na putovanje u nepoznato koje se sastoji od stalnog suočavanja sa novim izazovima na tom putu i zadovoljstvima u njihovom savladavanju. Ono zahteva otvorenost i fleksibilnost, prisutnost i praćenje promena kod deteta i Vas samih, strpljenje, jer ono što funkcioniše danas, možda neće sutra; ono što treba bebama, razlikuje se od potreba šestogodišnjaka i adolescenata. Ono što je nit koja se provlači sve vreme i koja je nezavisna od uzrasta deteta i aktuelnih događanja je ljubav koja se oslanja na pet ključnih stubova uspešnog roditeljstva (adaptirano iz programa Tripl P¹).

¹ Child Adolescent Health Services (2012). Positive parenting program. Government of Western Australia Department of Health. http://www.health.wa.gov.au/docreg/Education/Population/Child_Health/Child_Health_Services/HP005652_triple_P_brochure.pdf

Šta to znači za Vas – kako to izgleda u svakodnevnom životu

BEZBEDNO I SIGURNO OKRUŽENJE PUNO LJUBAVI

- dete zna rutine i dnevni raspored aktivnosti;
- opasni predmeti su uklonjeni, obezbeđeni tako da je dete sigurno;
- roditelj vodi računa o tome gde je dete i da li je u opasnosti, nadgleda ga;
- u porodici se neguju topli odnosi koji se zasnivaju na poštovanju
— nema sukoba i nasilja, i sukobi se rešavaju na konstruktivan način;
- sa detetom se održava kontakt čak i kada se samo igra, a roditelj nešto drugo radi
— dovoljan je osmeh koji detetu šalje poruku: Tu sam!

PODSTICAJNO OKRUŽENJE ZA UČENJE I OSNAŽIVANJE

- ne kritikuje se detetova ličnost, već samo njegovo ponašanje kada je neophodno;
- detetu se nude modeli ponašanja koje može da imitira;
- dete je okruženo igračkama ili stvarima za igranje;
- detetu se dopušta da istražuje i pokušava da samostalno reši problem, ako ne uspeva podstiče se da ponovo pokuša;
- kod deteta se podržavaju istrajnost, upornost i samostalnost.

POZITIVNA DISCIPLINA

- postoje jasna pravila kao i posledice njihovog kršenja koje se primenjuju dosledno;
- dete se ne kažnjava jer je „loše“, i ne nagrađuje jer je „dobro i poslušno“;
- detetu se objašnjava šta će se desiti ako nešto uradi što nije prihvatljivo i šta ako uradi ono što je dogovoreno;
- roditelji svojim ponašanjem daju detetu primer.

REALNA OČEKIVANJA OD DETETA

- od deteta se očekuje da uradi ono što može u skladu sa godinama i sposobnostima;
- uvek se gleda na detetove snage, roditelji u komunikaciji sa detetom ističu šta dete ume, šta zna, šta može i šta će još da nauči i savlada;
- od deteta se očekuje da napreduje i postigne ono što trenutno ne zna;
- dete se ohrabruje da sve od sebe i nikada se ne upoređuje sa drugima da bi se ponizilo.

BRIGA O SEBI

- roditelji vode računa o sebi i o svom odnosu;
- oni nalaze vremena za sebe i ono što im prija;
- roditelji ne opterećuju dete preteranom pažnjom — ostavljaju mu mogućnost da bude samo i da ima privatnost;
- roditelji znaju da nivo njihovog stresa i umora utiče negativno na odnos sa detetom.

Roditeljstvo uključuje „sve uloge koje ispunjavaju roditelji u svojoj brizi i vaspitanju dece. Roditeljstvo je usmereno na interakciju između roditelja i deteta, i uključuje prava i obaveze usmerene na detetov razvoji samoostvarenje“. (Savet Evrope, 2005)

„Pozitivno roditeljstvo“ označava ponašanje roditelja utemeljeno na najboljim interesima deteta, koje neguje, osnažuje, nenasilno je i osigurava poštovanje i usmeravanje deteta koje uključuje postavljanje granica kako bi se omogućio potpuni razvoj potencijala svakog deteta. (Savet Evrope, 2006)

Dete ima pravo na brigu, sigurnost i vaspitanje koji uvažavaju njegovu individualnost, a roditelji imaju pravo na podršku države u ispunjavanju svoje roditeljske funkcije.

Današnjim roditeljima treba podrška više nego ranije zbog kompleksnosti savremenog načina života.

Za pozitivno roditeljstvo niste samo Vi odgovorni, već su država i društvo u celini dužni da Vam obezbede uslove da se ostvarite kao roditelji, što uključuje uklanjanje mogućih prepreka kao što je siromaštvo, nezaposlenost, povišen stres i sl.

Posebna podrška je potrebna mladim roditeljima, samohranim roditeljima, roditeljima sa decom sa smetnjama u razvoju i porodicama koje žive u ekstremnom siromaštvu.

NE ZABORAVITE

- **Roditeljstvo je mnogo važno!**
- **Važnije je šta sa decom radite, kako ih vaspitavate, kako se o njima brinete i prema njima ophodite, koliko podstičete njihov razvoj, samostalnost i odgovornost, nego koje ste profesije, koliko novca i škole imate!**
- **Vi ste prvi i najvažniji učitelji svoje dece!**
- **Niko ne voli vašu decu, niti poznaje vašu decu bolje od vas!**
- **Kao i svaki drugi roditelj i vi imate snage i sposobni ste da pomognete svom detetu i da ga podržite!**
- **Kada nam je teško, kad imamo probleme u porodici, kad su uslovi života otežani, kad smo bolesni ili imamo minimalne prihode nije lako biti dobar roditelj i pružiti detetu sve što mu treba! Tada je potrebno potražiti podršku! Možemo je dobiti od nekoga sa strane, a možemo je i dati jedni drugima!**

Savršeni roditelji ne postoje!

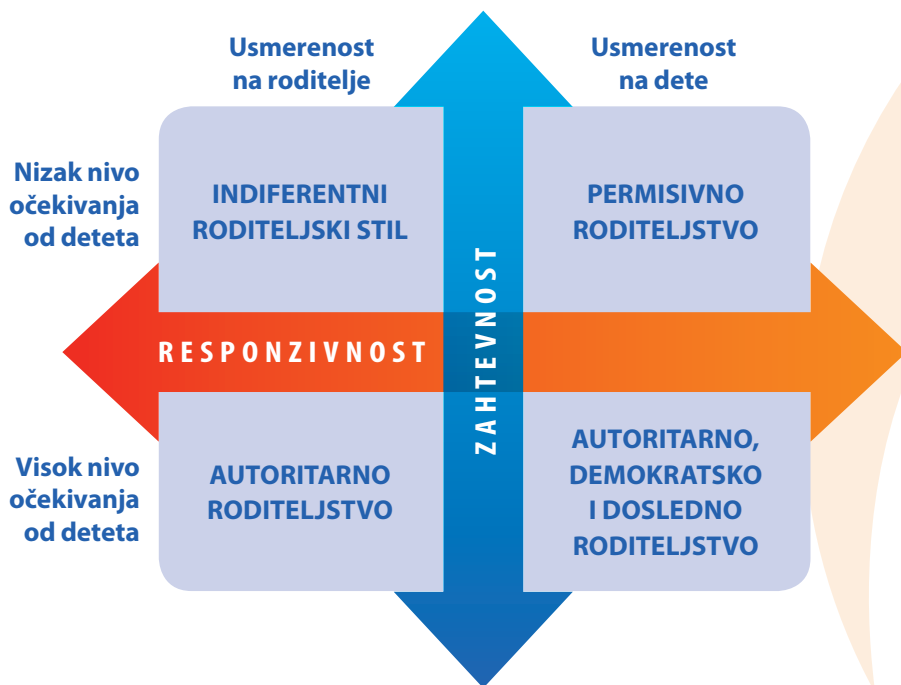
Svaki roditelj treba da teži da bude najbolji mogući roditelj za svoje dete/decu!

Stilovi roditeljstva²

Stilovi roditeljstva određuju okruženje u kome dete odrasta i način na koji se ono vaspitava, disciplinuje i priprema za život.

Dve su suštinske dimenzije koje određuju vrstu roditeljskog ponašanja i to su:

- a. **Zahtevnost** — nivo očekivanja od deteta i zahtevi koji se pred njega postavljaju u smislu zrelosti i sposobnosti ispunjavanja zahteva;
- b. **Responsivnost** — stepen u kome su roditelji osetljivi na razvojne i emocionalne potrebe deteta i sposobnost da na njih adekvatno odgovore.

² Adaptirano — <https://www.parentingforbrain.com/4-baumrind-parenting-styles/>

Autoritaran stil roditeljstva — Od dece se očekuje da slušaju i slede stroga pravila koja su postavili roditelji. Nepridržavanje pravila rezultira kaznom bez objašnjenja. Ako deca traže objašnjenje, autoritaran roditelj obično odgovara: „Jer sam ja tako rekao/rekla“. Ovaj tip roditelja očekuje bespogovornu poslušnost i skloni su strogim kaznama uključujući i telesno kažnjavanje. Neposlušnost izaziva bes kod roditelja, a pitanja koja deca postavljaju u vezi sa kaznom roditelji vide kao manipulaciju i pokušaj probijanja granica koje su postavili. Decu vide kao svoje vlasništvo i veruju da ih treba „dresirati“ jer nemaju sposobnost da razumeju kako treba da se ponašaju ukoliko se sa njima samo razgovara o situacijama na koje nailaze.

Permisivan stil roditeljstva — To su popustljivi roditelji koji malo očekuju i zahtevaju od svoje dece. Ti roditelji vide decu kao nezrelu i osetljivu. Ne veruju da deca mogu da imaju samokontrolu i imaju više razumevanja prema deci nego zahteva i očekivanja od njih. Prebrižni su, štite decu od stresnih situacija i frustracija i teže da deci budu prijatelji. Na svaki detetov zahtev reaguju odmah ispunjavanjem onoga što deca žele i za neprihvatljiva ponašanja uvek imaju opravdanje. Čak i kad žele da uvedu pravila, od njih lako odustaju ili ih nekonzistentno primenjuju.

Indiferentni roditeljski stil — Ovaj stil roditeljstva je na granici zanemarivanja deteta. Ovi roditelji imaju malo zahteva od deteta, ne pokušavaju da razumeju dete i retko sa njim komuniciraju. Oni brinu o osnovnim potrebama deteta, ali ne pokazuju zainteresovanost za ponašanje deteta i prisutnost. Ne kažnjavaju decu, ali je za dete najveća kazna to što ovakav stav roditelja doživljavaju kao manjak ljubavi i veruju da roditeljima nije stalo do njih.

Njihova suprotnost su **preterano zaštitnički roditelji** koji mogu biti i permisivni i autoritarni. Oni su stalno zabrinuti, sve ih brine — telesno i psihološko zdravlje i sigurnost deteta. Ovi roditelji su konstantno zabrinuti i opsednuti kontrolom životnih situacija, zbog čega učestvuju u životu deteta više nego što treba, ometajući razvoj samostalnosti, sigurnosti i autonomije kod deteta. Kod deteta najčešće razvijaju zavisnost i pokušavaju pred drugima da ga predstave drugačijim nego što jeste. Ovakav stil ometa roditelje da prepoznaju istinske sposobnosti deteta. Dete je ovakvim stilom vaspitanja ograničeno da slobodno istražuje, uči i odrasta u samostalnu osobu, sigurnu u sebe i svoje potencijale. Deca se kroz ovaj stil vaspitanja kažnjavaju kad

roditelji imaju utisak da gube kontrolu nad njima ili se „kupuju“ nagradama, poklonima i ispunjavanjem želja.

Autoritativan, demokratski i dosledni stil roditeljstva — Ovi roditelji očekuju mnogo od svoje dece i postavljaju pravila, uvek vodeći računa o njihovim potrebama i razvojnim mogućnostima. Autoritativni roditelji razumeju svoju decu, sa njima dogovaraju pravila i posledice njihovih kršenja, spremni su da objasne svoj razloge, kao i da saslušaju dečja pitanja i objašnjenja. Kada deca prekrše pravila ili ne ispune očekivanja, ovi roditelji dosledno sprovode dogovorene mere tako da deca imaju jasnoću i uče da snose posledice svog ponašanja. Ne napadaju i ne kritikuju decu već ponašanja i uvek ostavljaju prostor da se greške isprave.

RODITELJSKI STIL ODREĐUJE ODNOS PREMA TELESNOM KAŽNJAVANJU.

Autoritativni i autoritarni tip roditeljstva u prvi plan stavljaju autoritet roditelja, ali imaju potpuno drugu filozofiju. Jedan promoviše kažnjavajući autoritet koji se temelji na kazni, a drugi podržavajući autoritet bez kažnjavanja koji se temelji na jasnoći i doslednosti.

**ODUSTAJANJE OD TELESNIH KAZNI NE ZNAČI
BITI PERMISIVAN RODITELJ.**

**AUTORITET I DISCIPLINA SU POTREBNI DECI
— SAMO JE PITANJE KAKVI.**

Detetu treba autoritet, ali kakav?

Vaspitavanje deteta bez upotrebe kazne bilo koje vrste često se izjednačava sa gubitkom autoriteta roditelja. Ovo pogrešno verovanje zasniva se na ustaljenom, a veoma pogrešnom razumevanju značenja autoriteta.

Najčešće se autoritet poistovećuje sa strahom i kažnjavanjem. Poštujemo onoga koga se bojimo i ko ima moć da kazni, udari, odbaci i navede da se osećamo loše, postićeno i bezvredno.

Positivno roditeljstvo promovise drugu vrstu autoriteta, onog koji se zasniva na podršci, zaštiti, stvaranju prilika za učenje i poštovanju deteta i njegovih prava.

Podržavajući autoritet

- 1 Podstiču se samokontrola i samodisciplina, svest o sebi i unutrašnja motivacija.
- 2 Neguju se sloboda izbora i odgovornost — dete bira da uradi nešto i snosi posledice svog ponašanja.
- 3 Kontrolišu se uslovi, a ne dete (akcenat je na prevenciji nepoželjnih ponašanja).
- 4 Autoritet se poštuje jer donosi nešto novo, jer se od njega uči, jer štiti.
- 5 Kada se sankcioniše ponašanje deteta, to se radi da bi se ono ili neko drugi zaštitio i da bi dete nešto naučilo.
- 6 Nikada se ne ukida nada (svaka greška se da ispraviti).

Kažnjavajući autoritet

- 1 Podstiče se poslušnost i potčinjavanje onome ko ima veću moć.
- 2 Neguju se odricanje od lične odgovornosti i spoljašnja kontrola.
- 3 Dete se kontroliše i sputava. Nema preventivnog delovanja, već se sankcionišu posledice.
- 4 Autoritet se poštuje iz straha. Određena ponašanja se izbegavaju zbog straha od kazne, a ne zato što se razume njihovo značenje i posledice.
- 5 I kazna i nagrada se koriste da bi se manipulisalo detetom, njegovim osećanjem krivice i stidom.
- 6 Ukida se nada — detetu se pristupa kao da je svaka greška fatalna i da se ne može ispraviti.

Telesno kažnjavanje – o čemu govorimo

Svi roditelji žele najbolje za svoju decu, ali ideje o tome šta je za dete najbolje ih ponekad navode da postupaju na načine koji nisu najadekvatniji iz mnogo razloga. Savremeni način življenja koji otežava usklađivanje različitih uloga koje roditelji imaju, uz sve veći nedostatak socijalnih mreža i podrške šire porodice kojoj se roditelji mogu obratiti za podršku, pomoć i savet, kao i svakodnevna izloženost stresnim situacijama, manjak jasnih smernica za postupanje u vaspitnim situacijama, dovode do toga da roditelji reaguju spontano i ishitreno i povređuju svoju decu, istovremeno povređujući sebe i uskraćujući sebi uživanje u roditeljstvu. Jedan od načina takvog reagovanja je i kada dete disciplinujemo primenjujući telesno kažnjavanje.

Većina telesnih kazni podrazumeva udaranje deteta (batine, šamaranje, udaranje po stražnjici) rukom ili štapom, kaišem, prutom, a može da uključi i drmusanje ili bacanje deteta, štipanje, šutiranje, šurenje, pečenje, čupanje za kosu, primoravanje deteta da stoji, kleči ili zauzima druge neprijatne i bolne položaje ili primoravanje deteta da silom guta (na primer, pranje usta deteta sapunom ili primoravanje deteta da guta ljute začine). Postoje i nefizički oblici kažnjavanja dece, koji su takođe okrutni i ponižavajući i predstavljaju grubo kršenje prava deteta, kao što su na primer, kažnjavanje kojim se dete omalovažava, ponižava, dovodi u situaciju da ispašta zbog tuđe krivice, ugrožava, zastrašuje ili ismeva.

**Udaranje
odraslih je napad.
Udaranje životinja je
okrutnost.
Udaranje dece je
„za njihovo dobro“.**

— *Savet Evrope, 2008.*

Telesno ili fizičko kažnjavanje je bilo koje kažnjavanje u kome se primenjuje fizička sila sa namerom da se izazove izvestan stepen bola ili neprijatnosti, bez obzira koliko da je blag.

— *UN Komitet za prava deteta*

Telesno kažnjavanje – šta nam kažu propisi

- U Srbiji je zabranjeno fizičko kažnjavanje i svi drugi oblici nasilja nad decom. Zabrana telesnog kažnjavanja dece u Srbiji proizlazi iz odredaba **Ustava** kojima se garantuje nepovredivost fizičkog integriteta, kao i iz odredaba kojima je propisano to da niko ne može biti izložen mučenju, nečovečnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju, te da su svi dužni da poštuju i štite ljudsko dostojanstvo.
- **Porodičnim zakonom** roditeljima je zabranjeno da dete podvrgavaju *ponižavajućim postupcima i kaznama koje vređaju ljudsko dostojanstvo*, a propisana je i dužnost roditelja da dete štite od takvih postupaka drugih lica.
- **Krivičnim zakonikom** sankcionisana je upotreba sile ili pretnje koja za posledicu ima povredu ili ugrožavanje fizičkog integriteta i dostojanstva maloletnog lica.
- **Propisi u oblasti sistema obrazovanja i vaspitanja** sadrže odredbe o zabrani fizičkog kažnjavanja dece i učenika.

Telesno kažnjavanje – na šta nam praksa ukazuje

- U navedenim zakonima nisu precizno definisani pojmovi, odnosno, nije definisana razlika/granica između „ponižavajućeg postupanja“, „kazni koje vređaju ljudsko dostojanstvo“, „fizičkog zlostavljanja“, „nanošenja telesnih povreda“, „zlostavljanja maloletnog lica“ i „primene nasilja“ nad decom.
- Tradicionalna praksa vaspitavanja dece „batinama“ ipak se ne sankcioniše ni u građanskom, a još manje u krivičnom sudskom postupku.

- Različita shvatanja stručnjaka, među kojima ima i onih koji smatraju da je telesno kažnjavanje samo jedan od oblika disciplinovanja dece (da ne sme biti dominantan način vaspitavanja deteta, da mora biti „razumno“, odnosno da se može primeniti samo „u krajnjoj nuždi“, do onih koji smatraju da se mora znati koliko telesno kažnjavanje treba da traje i kojim intenzitetom da bi bilo sankcionisano), nesumnjivo utiče na opstanak prakse vaspitavanja dece „batinama“ koja se još uvek ne sankcioniše u sudskim postupcima.

Do aprila 2018. godine 53 države u svetu su uvele izričitu zabranu telesnog kažnjavanja dece u svim okruženjima — deca u Srbiji zaslužuju isto!

Propisivanje IZRIČITE zabrane telesnog kažnjavanja dece u svim okruženjima je neophodno u trenutnom društvenom kontekstu Srbije. Time bi se doprinelo i otklanjanju pogrešnih stavova i prestanku loših praksi koje štete deci i narušavaju im osnovna prava: pravo deteta na pravilan i potpun razvoj, na poštovanje fizičkog integriteta, ljudskog dostojanstva i jednaku zaštitu pred zakonom.

Imajući u vidu trenutno stanje u Srbiji, u Zaključnim zapažanjima povodom Drugog i trećeg periodičnog izveštaja o primeni Konvencije o pravima deteta u Republici Srbiji (2017), UN Komitet za prava deteta izrazio je **zabrinutost što je telesno kažnjavanje dece dozvoljeno u porodičnom okruženju, kao i što je i dalje široko prihvaćena praksa u društvu, odnosno, sredstvo disciplinovanja dece koje nije još uvek izričito zabranjeno zakonom.**

Komitet za prava deteta preporučio je Republici Srbiji da:

- izričito zakonom zabrani telesno kažnjavanje;
- osigura da se zabrana telesnog kažnjavanja adekvatno prati i sprovodi u svim okruženjima;
- promoviše pozitivne, nenasilne i participativne načine vaspitavanja i disciplinovanja deteta kroz kampanje podizanja svesti;
- osigura da se počinioci izvedu pred nadležne upravne i sudske organe.

Telesno kažnjavanje – šta nam rezultati istraživanja pokazuju

Prema „Istraživanju višestrukih pokazatelja položaja žena i dece 2014.“ koje je sproveo UNICEF (MICS5) u Republici Srbiji, 43 procenta dece starosti 1-14 godina bilo je izloženo barem jednom vidu psihološkog ili fizičkog kažnjavanja od strane članova domaćinstva u prethodnih mesec dana. U većini slučajeva, domaćinstva koriste kombinaciju nasilnih disciplinskih praksi, što odražava motivaciju staratelja da kontrolišu dečje ponašanje na bilo koji mogući način. Dok je 39 procenata bilo izloženo psihološkom, oko 17 procenata je bilo izloženo fizičkom kažnjavanju.

Prema rezultatima istraživanja „Determinante nasilja nad decom u Srbiji“, UNICEF, 2017:

- Oko 70 procenata dece doživelo je makar jedan slučaj psihičkog ili fizičkog nasilja tokom odrasatnja, nešto više devojčice nego dečaci;
- Oko 45 procenata dece je izloženo telesnom kažnjavanju i psihičkoj agresiji u porodici kao metodu disciplinovanja;
- Primena fizičkog nasilja je značajno češća kod dece mlađeg (1-4 godine) nego starijeg uzrasta.

Prema „Istraživanju višestrukih pokazatelja položaja žena i dece 2014.“ koje je sproveo UNICEF (MICS5) u Republici Srbiji, 93 procenta roditelja je protiv telesnog kažnjavanja, pa ipak 43 procenta roditelja koristi nasilne metode vaspitanja.

U čemu je problem?

Najčešće dileme oko telesnog kažnjavanja dece

I ja sam dobijao batine, pa šta mi sada fali?

A možemo se i upitati: Kakvi bismo zaista bili da nismo imali iskustvo telesnog kažnjavanja i da smo vaspitavani na drugačiji način. Poniženje i bol koji se doživi kroz fizičko kažnjavanje ne može se osporiti. Kriviti odrasle što su nekada nasilno vaspitali svoju decu sada nema svrhe, međutim, vreme u kojem danas živimo trebalo bi da podrazumeva prevazilaženje svih oblika nasilnog ponašanja, a posebno prema sopstvenoj deci.

Kada gura prste u šteker kako drugačije da mu objasnim da to ne radi osim da ga udarim po ruci?

Time što ćemo udariti dete nećemo ga zaštititi. U situacijama u kojima može doći do toga da: dete krene da prelazi ulicu na nebezbednom mestu, može da se opeče, stavlja prste u utičnicu za struju, uvek postoji alternativa telesnom kažnjavanju. Odrasli su prvenstveno odgovorni da zaštitite dete od povreda i stvore sigurno okruženje. Utičnice mogu da se obezbede tako da dete ne može da stavi prste u njih, odrasli treba da ga skloni na sigurno, može da ga uhvati, podigne, povuče, zaustavi, kako bi ga zaštitio od opasnosti. Uvek postoji drugi način od namernog nanošenja bola u svrhu kažnjavanja i poniženja.

Ja svoje dete ne tučem i ne zlostavljam, već ga samo malo udarim po guzi.

Šta je za nekoga malo, za drugoga može biti mnogo. Telesno ili fizičko kažnjavanje je bilo koje kažnjavanje u kome se primenjuje fizička sila sa namerom da se izazove izvestan stepen bola ili neprijatnosti, bez obzira koliko da je blag. I u ovom slučaju

koristi se nasilje u svrhu disciplinovanja, a ne neki drugi način koji će dugoročno biti delotvorniji i koji će imati uticaja na promenu ponašanja. Ukoliko vas bes ipak preplavi i izgubite kontrolu, sklonite se od deteta ili izbrojte do deset pre nego što uradite bilo šta zbog čega ćete kasnije imati razloga da se kajete, ili ga pošaljite u drugu prostoriju dok vas ne prođe trenutni poriv da ga telesno kaznite.

Većina telesnih kazni podrazumeva udaranje deteta, kao na primer: batine, šamaranje, udaranje po stražnjici rukom ili štapom, kaišem, prutom, a može da uključi i drmusanje ili bacanje deteta, štipanje, šutiranje, čupanje za kosu i slično. Za dete je opasan svaki oblik telesnog kažnjavanja.

Najveći nedostatak telesnog kažnjavanja, čak i kad je blago, jeste to što ne daje deci priliku da nauče novo i poželjno ponašanje. Jedino što se postiže je to da dete uči kako da izbegne kaznu u budućnosti.

Kako ću da vaspitavam svoje dete je samo moja stvar, ja najbolje znam šta je za njegovo dobro!

Time što smo se ostvarili kao roditelj ne znači da imamo pravo da sa našim detetom radimo šta god hoćemo. Dete nije vlasništvo svojih roditelja. Biti roditelj znači imati odgovornost za dobrobit svoga deteta. To znači da način na koji roditelji vaspitavaju dete treba da se zasniva na uvažavanju detetovog dostojanstva, a ne na zastrašivanju.

Ako ne dobije batine biće razmaženo, a mene će manje poštovati i izgubiću autoritet.

Poštovanje se gradi davanjem sopstvenog primera i obrasca ponašanja. Dete ne možemo fizički prisiliti da nas poštuje. Telesno kažnjavanje ukazuje detetu da je uradilo nešto loše, ali ne ukazuje šta je potrebno da učini kako bi to ponašanje promenilo. Ovakva situacija kod deteta izaziva samo strah, ali ga ne uči i novom ponašanju. Takođe, odrasli se ne osećaju dobro u vezi s onim što su uradili i skloni su da dete okrive za sopstveni postupak („Šta si tražio, to si i dobio!“, „Izazvala si me...“, „Da li vidiš do čega si doveo...“).

Da li uvođenje izričite zabrane telesnog kažnjavanja dece kao metoda vaspitanja znači da će se mnogi roditelji naći u zatvoru ili da će im biti oduzeto dete?

Svrha uvođenja izričite zabrane telesnog kažnjavanja deteta nije razdvajanje dece od svojih roditelja ili slanje roditelja u zatvor već je to prvenstveno prevencija, rana intervencija u zaštiti deteta, obuka i savetovanje o nenasilnim metodama disciplinovanja dece. Važno je razumeti da ljudska prava ne prestaju na „kućnom pragu“ i da ukoliko se zakonom sankcioniše telesno kažnjavanje ili napad na odraslu osobu jednako treba da se sankcioniše i telesno kažnjavanje deteta. Nedvosmislena zakonska regulativa kojom se izričito zabranjuje i sankcioniše svaki vid nanošenja telesne kazne u svrhu disciplinovanja treba da bude zvaničan stav države kako po ovom pitanju ne bi ostavio prostora za diskusiju da li jedan udarac po guzi predstavlja nasilje ili ne, odnosno upotrebe fizičke sile radi dobrobiti deteta.

Batina je iz raja izašla – šta o tome misle deca

Ja mislim da ni tamo nije bila dobra, pa je isterali Rajčani.

To se kaže tako zato što ti na to mesto bude posle sve rajasto.

To znači da su opet počeli da te tuku.

Kad nije izašla iz raja bilo je bolje.

Ima jedan što se hvali batinom kad hoće da te bije, on kaže da zna zašto.

To nije tačno, batina nije dobra za umirivanje dece.

I mi se to pitamo, odakle je batina.

To je što ništa ne razumeš, samo te strah.

Znači da ni raj nije baš mnogo dobar.

Ja mislim da treba tamo da se vrati.

Telesno kažnjavanje – batina ima dva kraja

DECA KOJA SU TELESNO KAŽNJAVANA

- Postaju agresivna
- Odnos sa roditeljima je negativan
- Smanjene su im kognitivne sposobnosti i manje se angažuju u školi
- Izoluju se od vršnjaka
- Teže usvajaju moralne principe i vrednosti
- Ne uče nova ponašanja već da je u redu tući onoga koga voliš
- Postaju još agresivnija kako prema roditeljima tako i prema drugima
- Uče da je nasilje način na koji se rešavaju problemi

RODITELJI KOJI TELESNO KAŽNJAVAJU

- Osećaju se krivima
- Misle da su nekompetentni
- Osećaju se bespomoćno
- Deluju impulsivno bez jasnog cilja
- Lako gube kontrolu
- Gube kontakt sa detetom
- Gube poverenje deteta
- Sa uzrastom dece postaju sve bespomoćniji
- Veruju da se ljubav i briga iskazuju kroz nasilje
- Boje se da će razmaziti decu ukoliko im pokazuju koliko ih vole i poštuju
- Boje se da ih deca neće poštovati ukoliko pokažu nežnost i fleksibilnost

Čak i kada telesna kazna ne dovede do ozbiljnih telesnih povreda, deca dožive strah i stres koji negativno utiču na strukturu i razvoj mozga, kao i opštu dobrobit dece. Deca koja su izložena batinama i telesnim kaznama imaju niži koeficijent inteligencije³ što se povezuje sa strahom i stresom koji blokiraju decu i njihove sposobnosti.

Ako su batine vaspitne mere koje preovladavaju tokom celog detinjstva do kraja tinejdžerskog uzrasta, posledice su još veće. Deca koja nisu bila izložena batinama, posebno od druge do četvrte godine, imaju znatno viši koeficijent inteligencije.

³ Murray A. Straus & Mallie J. Paschall (2009). Corporal Punishment by Mothers and Development of Children's Cognitive Ability: A Longitudinal Study of Two Nationally Representative Age Cohorts, Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma Vol. 18, Iss. 5, 2009.

Najveći nedostatak telesnog kažnjavanja, čak i kad je blago, jeste to što ne daje deci priliku da nauče novo i poželjno ponašanje. Jedino što se postiže je to da dete uči kako da izbegne kaznu u budućnosti.

Nema malih batina

Rezultati studije iz 2016⁴ koja se bavila analizom istraživanja urađenih u toku pedeset godina na više od 160.000 dece, pokazali su da „šljepkanje” tj. blago udaranje „po guzi” ima iste negativne efekte kao i strožije telesno kažnjavanje, samo u blažoj formi. Iako roditelji širom sveta veruju da je šljapkanje bezazleno i često ga koriste, nauka govori drugačije.

Verbalno i emocionalno kažnjavanje imaju isti efekat kao batine

Vređanje, omalovažavanje, pretnje, uvrede, emocionalne ucene imaju isto negativno dejstvo na dete kao i telesno kažnjavanje. One ne ostavljaju modrice na telu, već na srcu i duši! Ova vrsta kažnjavanja ugrožava samopoštovanje i samopouzdanje deteta!

⁴ <https://news.utexas.edu/2016/04/25/risks-of-harm-from-spanking-confirmed-by-researchers>

**Recite NE telesnom kažnjavanju
i kada Vas dečje ponašanje potpuno
izvede iz takta!**

Alternativa postoji!

— Pozitivna disciplina

Pozitivna disciplina – o čemu je reč

U pristupima vaspitanju koji se zasnivaju na kažnjavajućem autoritetu, proces odrastanja deteta i njegovog disciplinovanja predstavlja beskraju borbu i raspravu o tome ko je jači, ko je u pravu, ko ima moć da određuje pravila, ko će koga da sluša i čija će biti poslednja. Ukoliko ste izabrali ovaj put, nećete imati prilike da mnogo uživate u detetu, njegovom odrastanju i samoostvarivanju i roditeljstvu.

Pristup koji promovira pozitivnu disciplinu podržava razvoj samodiscipline, samokontrole i saosećanja kod dece. Ona se bazira na odnosu poverenja i poštovanja između dece i odraslih. Pozitivna disciplina je tip roditeljstva koji uz poštovanje prava deteta na zdravlje, igru, zaštitu i učešće u učenju i odrastanju, usmerava dečje ponašanje, vodi ga i podržava.

Pozitivna disciplina ne podržava ni permisivnost ni kažnjavanje. Ona ne predstavlja izbor između već postojećih i ustaljenih oblika discipline, ona je nešto novo i drugačije.

Kako podižete dete u velikoj meri zavisi od načina kako razumete sledeće koncepte: Ko je dete, Ko su roditelji i Šta su vaspitanje i disciplinovanje deteta; tj. od toga kakvu sliku o detetu imate, kakva vam je slika o roditeljima i vaspitanju. Ovi koncepti su uzročno posledično povezani i promena u jednom segmentu rezultira promenama u ostala dva.

Ukoliko verujete da su deca objekti socijalizacije, pasivna, ograničenih mogućnosti, neko ko je „vaše vlasništvo“, koga treba oblikovati i ko nema svoje mišljenje i pravo glasa, onda ćete sebe videti kao jedinu odgovornu osobu, nekoga ko zna šta detetu treba i ko mu to daje bez obzira na to šta dete misli. Posledično, proces vaspitanja i disciplinovanja postaje jedan oblik dresure u okviru koje su svi metodi dopušteni, uključujući i batine i telesno kažnjavanje.

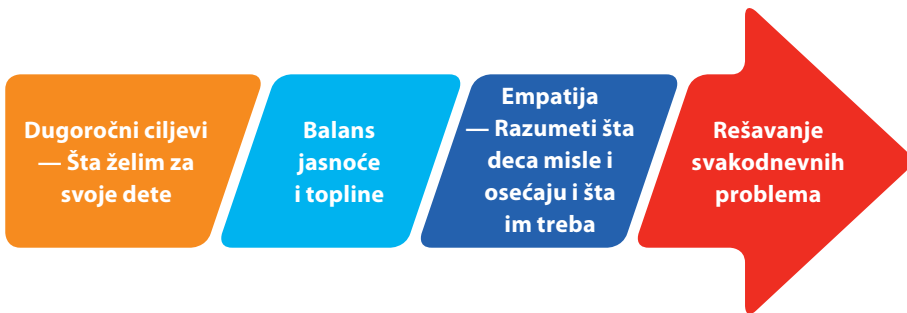
Ukoliko se opredelite za pozitivnu disciplinu, onda dete vidite kao subjekta socijalizacije, kao aktivno i odgovorno, s pravom i kapacitetom da aktivno učestvuju u svom odrastanju. Takvom detetu trebaju roditelji koji su jasni, određeni, otvoreni da saslušaju, ali i spremni da postave granice i pravila i da ih se pridržavaju. Ovakvi roditelji imaju poverenja u svoje dete. Ukoliko vidimo dete i roditelje na ovaj način, disciplinovanje i vaspitanje postaju dugoročni proces koji se zasniva na vrednostima nenasilja, empatičnosti, uzajamnog poštovanja, samodiscipline. U prvom slučaju cilj disciplinovanja je da dete nauči da sluša, u drugom da se osamostali i postane odgovorni građanin koji brine o sebi, drugima i svetu u kome živi.

Sa reči na dela – kako funkcioniše pozitivna disciplina u svakodnevnom životu⁵

Pozitivna disciplina ima četiri komponente koje su međusobno povezane i vode ka jednom cilju, a to je podizanje zrele, odgovorne, samostalne i pristojne osobe koja brine o sebi, drugima i svetu u kome živi.

Prva komponenta se odnosi na postavljanje dugoročnih ciljeva za dete, i pitanja na koje kao roditelj treba da odgovorite su: **Šta želim za dete? Šta mi je cilj dugoročno gledano? Kakvo želim da bude dok odrasta i kad odraste?**

⁵ Adaptirano iz: Joan E. Durrant, *Positive Discipline, What it is and how to do it*, Save the Children Sweden

Druga komponenta se odnosi na balans jasnoće i topline koje obezbeđujemo detetu. Pitanja na koja kao roditelj treba da odgovorite su: ***Kako da detetu pokažem ljubav, a da pri tome pred njega postavljam jasne zahteve u skladu sa njegovim uzrastom i sposobnostima? Kako da detetu pokažem da ga volim i kada sam ljuta, besna i razočarana? Kako da zajedno sa detetom postavim jasne granice, pravila i definišem strukturu koje ću se pridržavati bez obzira na to šta se dešava? Kako da budem fleksibilna, a odlučna i određena?***

Treća komponenta odnosi se na empatiju i razumevanje šta deca misle, osećaju i šta im treba. Pitanja na koja kao roditelj treba da odgovorite su: ***Kako da naučim da razumem šta moje dete može, misli i želi? Kako da se stavim u njegovu poziciju? Kako da budem fleksibilna i menjam se kako se moje dete menja sa uzrastom? Kako da prihvatim da moje dete sazreva i da mu se potrebe i sposobnosti menjaju i da ne mogu na isti način da tretiram dete kad je beba i kad napuni 17 godina? Kako da naučim da imam realna očekivanja od deteta i da se ne ljutim kada moje dete ne može ili ne želi ono što ja hoću ili mislim da treba da se uradi?***

Četvrta komponenta odnosi se na rešavanje svakodnevnih problema. Pitanja na koja kao roditelj treba da odgovorite su: ***Kako da suočena sa svakodnevnim izazovima ostanem privržena svojim ciljevima za dete? Kako da svaki dan pokazujem detetu da ga volim, a da ne odustajem od pravila i strukture? Kako da svakodnevno imam razumevanja za dete, njegove misli, osećanja i potrebe? Kako da ostanem privržena svim svojim vrednostima i kada mi se čini da gubim kontrolu i da me dete izvodi iz takta?***

Primena pozitivne discipline nije laka. Nekada su dnevni izazovi veoma veliki i teško je ostati smiren i fokusiran. Kao što smo ranije pominjali, udariti dete, viknuti na njega, istući ga ili ga ćušnuti je nekad veliko iskušenje, jer donosi trenutno oslobađanje od tenzije i smirenje situacije. Ali dugoročno gledano, to je najgore što kao roditelj možete da uradite, jer tako pokazujete slabost i nemoć, a pri tome povređujete nekoga koga, verovatno, volite najviše na svetu. Dugoročno posmatrano, kažnjavanje, posebno telesno, daje suprotne efekte — pobunu, bes, bežanje, povlačenje.

Alternative kažnjavanju – šta možete da uradite kada Vam je teško da ostanete smireni i ne primenite telesno ili bilo koje drugo kažnjavanje?

Nema gotovih recepata, već samo smernica koje Vam mogu pomoći da ostanete mirni i izbegnete fizičku ili bilo koju drugu kaznu koja može ostaviti velike posledice na dete.

Kada je situacija takva da vas bes preplavljuje i gubite kontrolu, sklonite se od deteta ili ga pošaljite u drugu prostoriju dok vas ne prođe trenutni poriv da ga telesno kaznite, ili izbrojte do deset pre nego što uradite bilo šta zbog čega ćete kasnije imati razloga da se kajete.

Kada se primenjuju alternative kažnjavanju neophodno je da kao roditelj:

- **Nikada ne vređate dete — nemojte ga etiketirati i ponižavati — da li iko može da nauči nešto vredno kada se oseća poniženo?**

Na primer: „Mislim da postoji način da drugačije uradiš taj zadatak. Hoćeš li da pokušaš?“, umesto „Baš si glup i nesposoban“.

- **Kritikujete postupak, a ne ličnost deteta.**

Na primer: „To što si bacila kiflu na pod nije primereno ponašanje.“, umesto „Ti si bezobrazno i nezahvalno dete“.

- **Budete dosledni, čak i u situacijama kada vam se čini da je lakše popustiti. Teško je biti sve vreme dosledan ali pokušajte da vaši metodi vaspitavanja budu svaki dan isti. Česte promene zbunjuju dete.**

Na primer: *Ukoliko ste se dogovorili da dete ne može da dobije sve što poželi, nemojte se pridržavati toga kad ste kod kuće, a u radnji popuštati zašto što vam je neprijatno. Ili, ukoliko ste se dogovorili da dete ide da spava u određeno vreme, nemojte odustajati jer vas mrzi da ga stavljate na spavanje kad imate goste ili kad želite ujutru da spavate duže.*

- **Uključite decu u definisanje pravila (jasna, konkretna i za sve razumljiva), kao i posledice njihovog kršenja.**

Na primer: *Zajednički odlazak u prodavnicu često zna da dovede do problema. Važno je zbog toga unapred razgovarati sa detetom o tome koje ponašanje je prihvatljivo, a koje ne i do kojih posledica će doći ukoliko se neprihvatljivo ponaša.*

- **Budite čvrsti i staloženi, važno je da zaista mislite ono što kažete, kao i da ste spremni da to odmah sprovedete u delo. Dete mora da vidi da ste ozbiljni. Obraćajte se detetu smirenim tonom bez vikanja.**

Na primer: *Dogovorili ste se sa detetom da pokupi igračke kada završi sa igrom ili ćete ih Vi skloniti i neće moći sa njima da se igra. Čim dete ne uradi ono što je dogovoreno, sklonite igračke i recite detetu da to radite jer nije poštovalo dogovor.*

- **Poželjno ponašanje pretvorite u zabavu i igru, veća je verovatnoća da će vas dete poslušati.**

Možete predložiti: *„Hajde da vidimo ko će pre da obuje cipele“.*

- **Iskoristite priliku da uvek pohvalite dete kada se ponaša u skladu sa pravilima — slavite svako poboljšanje u ponašanju deteta, pomozite im da se osećaju prihvaćeno. Fokusirajte se na postignuća, a ne na greške.**

Možete reći: *„Hvala što si došla čim sam te pozvala“, i zagrliti dete.*

- **Ne pokušavajte da kontrolišete sve — izaberite svoje bitke i postavite prioritete. Ne morate na sve da reagujete.**

Na primer: *Ukoliko je dete uradilo nešto oko čega nemate dogovor ili što ga neće ugroziti pustite ga i ne reagujte.*

- **Dajte deci prostora i uživajte u doprinosu koji mogu da daju. To će detetu pomoći da odraste, a Vama da odahnete.**

Na primer: *„Dolaze nam gosti u petak. Hoćeš li mi pomoći? Šta bi voleo da uradiš — da mi pomogneš oko kolača ili oko postavljanja stola?“*

- **Da se potrudite da za svako NE date objašnjenje.**

Na primer: *Objasnite detetu da svako vaše Ne ima razlog, a nije u pitanju iskazivanje moći — čak i kad je dete malo kad kažete NE imajte ozbiljan izraz lica i dajte objašnjenje: „Ako padneš možeš da se povrediš“, ili „Ako sad pojedеш kolač nećeš moći da večeraš“, ili „Pazi, tako možeš da povrediš nogu“, umesto „Nemoj to da radiš“.*

- **Ukoliko želite da dete prekine sa nekom aktivnošću, nemojte to činiti naglo, pripremite ga za to.**

Na primer: *„Završi crtež, pa se obuci. Uskoro treba da krenemo u park.“*

- **Govorite o onome što želite da se desi, a ne o onome što ne želite. Objasnite detetu zašto je nešto opasno ili neprimereno.**

Na primer: *„Pazi, tako možeš da povrediš glavu, probaj da se popneš na tobogan sa druge strane“, umesto „Nemoj to da radiš!“*

- **Potražite rešenja zajedno, pitajte dete kako ono vidi situaciju.**

Na primer: *„Vidim da ti odlazak na trening sve teže pada. Imaš li neki predlog šta možemo da uradimo da ti odlazak na njega bude lakši?“*

- **Ponudite detetu više rešenja za situaciju u kojoj se nalazi. Ponudite izbor kad god je to moguće.**

Možete reći: *„Da li želiš da sam pripremiš stvari koje ćeš poneti na izlet ili želiš da ti ja u tome pomognem?“*

- **Kontrolišite uslove, a ne dete.**

Na primer: *Umesto da stalno opominjete dete da nešto ne dira ili da ne oblači letnju odeću zimi, sklonite letnju odeću i dajte detetu da bira šta će obući. Ili zaštitite utikače umesto da opominjete dete.*

Zapitajte se šta vaše dete treba da razume da bi se rešio problem.

Šta vi možete da uradite da mu pomognete?

Metode prirodnih i logičnih posledica⁶

Uobičajena praksa kada se deca kažnjavaju je da se primenjuju kazne koje nemaju nikakve veze sa prekršenim pravilom ili učinjenim delom. Samim tim se pokazuje da je svrha kazne poniziti dete i naterati ga da se oseća loše.

PRIRODNE POSLEDICE

Podrazumevaju očekivane posledice, rezultate određenog ponašanja. Npr. ako dete ne jede, biće gladno; ako ne uči, dobiće lošu ocenu; ako se švercuje u autobusu platiće kaznu. Odrasli mogu da upozore dete na posledice, ali ne zaštićuju dete kad se one dese već ga puštaju da snosi posledice. Npr. ne pišu domaći zadatak umesto deteta i slično, već ga puste da uči na greškama.

LOGIČNE POSLEDICE

Logične posledice se još nazivaju i pozitivnim posledicama. Njih karakteriše da su:

- Jasne i konkretne
- Sadrže više alternativa
- Ne predstavljaju kaznu, već su logički povezane sa dogovorenim pravilima
- Štite dostojanstvo deteta, jer nisu usmerene na dete
- Povećavaju kapacitet samokontrole kod deteta

Postoje 3 tipa logičkih posledica:

- a. Ti slomiš — Ti popraviš /od dece se očekuje da poprave kako znaju i umeju greške ili problem koji su napravili
- b. Gubitak privilegija / deci se uskraćuje nešto što misle da im pripada, npr. dete trči i penje se na drvo što je zabranjeno — dete mora da hoda uz roditelje dok su u parku
- c. Time-out / od deteta se zahteva da napusti prostoriju ili prekine neku aktivnost

⁶ Adaptirano iz knjige: *Disciplina uz dostojanstvo (Discipline with Dignity)*, Association for Supervision and Curriculum Development, 1988., Richard L. Curwin and Allen N. Mendler

Ukoliko želimo da dete uči iz svojih grešaka, onda je neophodno da se umesto kazni koriste strategije prirodnih i logičkih posledica. Njihov cilj je da se deci omogući da sama biraju, da preuzmu odgovornost za svoje ponašanje i da nauče šta mogu drugačije da urade u nekoj sličnoj situaciji.

KAKO IZGLEDAJU RAZLIKE IZMEĐU LOGIČKIH POSLEDICA I KAZNI

Pravilo: Lopta se šutira u dvorištu ili parku. Loptom se ne igramo u kući.

Ponašanje deteta: Dete šutira loptu u kući.

Posledica: Uzima se lopta i sklanja od deteta. Detetu se kaže: Lopta se šutira u dvorištu ili parku. Loptom se ne igramo u kući. To smo se dogovorili.

Kazna: Detetu se kaže: Nema crtaća. Izvini se svima.

Kazna nema nikakve veze sa ponašanjem i dogovorenim pravilom. Dete ne uči ništa i oseća se poniženo što može da rezultira plaćem, povlačenjem ili napadom besa.

Pravilo: Kad koristimo makaze sedimo za stolom i ne trčimo po kući. Makaze mogu da te povrede pa se njima pažljivo rukuje jer su oštre.

Ponašanje deteta: Dete trči po kući sa makazama.

Posledica: Detetu se uzimaju makaze i kaže mu se da se danas više neće služiti s njima. Detetu se kaže: Kad koristimo makaze sedimo za stolom i ne trčimo po kući. To smo se dogovorili jer makaze mogu da te povrede, pa se njima pažljivo rukuje jer su oštre.

Dete uči kako se koriste makaze bezbedno i kako se poštuju pravila.

Kazna: Udari se dete i viče se na njega jer može da se povredi.

Detetu se kaže: Nećeš ići napolje jer si bezobrazna.

Kazna nema nikakve veze sa ponašanjem, dete ne uči da koristi makaze niti da poštuje pravila, a prvom prilikom kad se dokopa makaza iskoristiće ih na način koji može da dovede do povrede.

DAKLE,

MOŽE DRUGAČIJE.

RECITE **NE** TELESNOM
I BILO KOM DRUGOM
OBLIKU NASILJA,
BIĆE BOLJE I VAMA
I DETETU!

CIP - Каталогизacija у публикацији Народна библиотека Србије, Београд

159.9:17.023.32 / 37.018.1 / Томашевић, Тамара / Mora da može drugačije : recite NE telesnom kažnjavanju dece i DA pozitivnom roditeljstvu : smernice za roditelje/staratelje kako bi lakše odgovorili na izazove koje roditeljstvo nosi Autori Tamara Tomašević, Milena Golić Ružić, Slađana Radulović / Beograd : Centar za prava deteta, 2018 ; Beograd : Igam / 34 str. : graf. prikazi ; 20 cm / Podatak o autorkama preuzet iz kolofona / „Zahvaljujemo se Zorici Trikić na sugestijama i stručnoj podršci prilikom izrade ove publikacije.“ --> kolofon / Tiraž 1.500 / ISBN 978-86-83109-82-1 / 1. Радловић, Слађана [аутор] 2. Голић Ружић, Милена [аутор] / а) Физичко кажњавање - Деца - Спречавање б) Родитељство / COBISS.SR-ID 264124940

Zato što uči dete da je prihvatljivo i normalno da ga povređuju ljudi koji ga vole.

Zato što predstavlja povredu prava deteta na poštovanje njegovog fizičkog integriteta, ljudskog dostojanstva i jednaku zaštitu pred zakonom.

Zato što uči decu da je udaranje opravdano i da nije nasilje.

Zato što se na taj način dete ponižava, zastrašuje i narušava mu se dostojanstvo.

Zato što dete koje je telesno kažnjavano ima nizak nivo samopoštovanja, osećaj bespomoćnosti i poniženosti.

Zašto je važno reći NE telesnom kažnjavanju dece?

Zato što umesto da uči i razvija odgovornost pojačava ljutnju i agresivnost kod deteta.

Zato što uči decu da je u redu da na nasilan način rešavaju sukobe i postoji rizik da se isto tako ponašaju kao odrasle osobe, bilo da su roditelji, supružnici, partneri.

Zato što uči decu da nasiljem rešavaju međusobne probleme i time doprinosi porastu vršnjačkog nasilja.

Zato što može ozbiljno da naudi deci u fizičkom i psihičkom smislu.

Zato što se naizgled brzo postiže cilj, ali nije efikasno u postizanju trajne promene ponašanja.

Zato što se povreda dečje duše ne vidi, ali ostavlja posledice za ceo život.

Zato što negativno utiče na društvo u celini stvarajući „kulturu nasilja“.